

Rom 9, 15

15: For han sier til Moses: Jeg skal miskunne meg over den jeg miskunner meg over, og jeg skal være barmhjertig mot den jeg er barmhjertig mot.

Dette er ord fra "herrenes herre og kongenes konge": "Jeg skal miskunne meg over den jeg miskunner meg over, og jeg skal være barmhjertig mot den jeg er barmhjertig mot". Disse ordene og omstendighetene omkring disse ordene fra Gud, finner vi i 2Mos. kap. 33. Forhistorien var at folket hadde laget gullkalven, hadde tilbedt den og dermed pådratt seg Herrens vrede. Så hadde Moses bedt for folket, og på Herrens befaling hadde de ydmyket seg "og ingen tok sine smykker på seg" (v. 4-6). Da lover Gud at han "vil sende en engel foran ham" osv. Men så ber Moses om at han også må få et synlig bevis på at han og hans folk "har funnet nåde for Guds øyne". Han sier: "La meg da få se din herlighet!" Da svarer Herren: "Jeg vil la all min godhet gå forbi ditt åsyn, og jeg vil rope ut Herrens navn for ditt åsyn. For jeg vil være nådig mot den som jeg er nådig imot, og miskunne meg over den som jeg miskunner meg over" (v. 19).

Her ser vi hvordan Herren først lover Moses og hele folket en stor og enestående nåde og gave; at "all hans godhet" (som var Kristus, se kap. 34: 5-9 og 1Kor 10: 4) skulle gå foran dem gjennom ørkenen. Men så tilføyer Herren at det var ikke noe annet som hadde drevet ham til denne nåden, enn bare hans egen nåde og barmhjertighet. At jeg er "nådig" mot deg, Moses, det er bare av nåde. At jeg "miskunner" meg over folket, det skjer bare av miskunnhet. Dine bønner har ikke oppnådd - og folkets synder har ikke forhindret denne min nåde. Jeg gjør alt for min egen skyld. "Jeg vil være nådig mot den som jeg er nådig imot, og miskunne meg over den som jeg miskunner meg over". Dette er ord Herren taler som svar på Moses' bønner, og spesielt med tanke på Moses og hans folk. Men samtidig uttaler Herren her med disse ordene selve grunnregelen for hvordan han gir sin nåde til menneskene, til alle tider. Og det er jo i denne mening Paulus har brukt disse ordene.

Men hvordan kan så disse ordene være svar på spørsmålet som ble kastet fram i v. 14, om hvordan forholdet blir mellom Guds rettferdighets-krav og denne frie nåden. For det kan jo se ut som om det slett ikke ligger noe egentlig bevis i disse ordene, når det gjelder spørsmålet om rettferdighetskravet. Så er det mange som sier at det spørsmålet avklares bare en legger vekten på ordene "miskunner meg" og "barmhjertig", og ikke på ordet "den" i begge setningene, slik at meningen blir: det er bare nåde når jeg er barmhjertig mot en synder. Og hvis det er bare nåde og gave, så kan det ikke bli spørsmål om dette er rettferdig eller urettferdig. Nå er det unektelig dette som er hovedtanken i ordene; at det er bare nåde, når Gud er nådig mot syndere. Men la oss se nærmere på hvordan Paulus selv konkluderer, etter det han har sagt såvel i dette verset som i v. 17, om Faraos. I v. 18 sier han: "Derfor forbarmer han seg over den han vil, og forherder den han vil". Dermed ser vi at vi må også legge vekt på ordet "den". Det vil si at når vi taler om den frie nåden, må vi også ta med at Gud

ikke vurderer menneskene og deres menneskelige forutsetninger, men forbarmer seg over "den han vil".

Men dermed er det ikke sagt at han foretar en tilfeldig utvelgelse av mennesker etter som han selv finner for godt, uten noen grunnregel for sitt valg. Nei, det Paulus lærer oss her, gjennom sin egen avslutning i versene 30-33, er jo bare at dette skjer uten hensyn til menneskelige forutsetninger, enten det nå måtte være noe de har fortjent, eller annen verdighet. Vi må aldri glemme apostelens hovedbudskap, som bare har som mål å bryte ned egenrettferdigheten, og vise at Gud i sin frie nåde utvalgte troens barn, "løftets barn", og ikke de som "søkte rettferdigheten ved lovgjeringer". Dette var jo Guds frie nådes utvelgelse. Men Paulus forkynner dette i en utfordrende tone gjennom denne delen av kapitlet, hvor han uten ytterligere forklaring beviser at Gud utvelger til frelse hvem han vil. Jødene mente jo at Gud måtte da utvelge dem, fordi de både gjennom sitt opphav og ved gjerninger hadde de rette forutsetningene. Mens altså Paulus slår fast at Gud bare utvelger dem som tror på Kristus. Og i den forbindelse er det han sier her at Gud utvelger "den han vil". På alle måter har altså Paulus holdt fram Guds majestetiske frihet i sin nåde, for om mulig å knuse og totalt utslette den hardnakkede egenrettferdigheten og de menneskelige forutsetningene som de tviholdt på. Dette som vi først ser hos jødene, men senere finner så dypt nedgravd i alle menneskers natur.

Så blir da apostelens svar dette: Uansett hva dere så måtte ha å innvende overfor den frie nåden, så må dere være klar over at Herren selv i deres egen hellige skrift har forkynt at han vil og skal bruke denne nåden fritt. At han benåder hvem han vil, og at det skjer av bare nåde. Og det er bare med dette at spørsmålet som er kastet inn i v. 14 imøtegåes; nemlig at Skriften lærer at Gud virkelig er så fri i sin nåde mot syndere, som om han ville si: Hvis dere vil ha det til at Gud med dette opptrer urettferdig, så må dere ta dette opp direkte med Gud selv! For legg merke til at det er ham selv som har forkynt sin nådes frihet slik, og det i deres egne hellige skrifter. Og dere akter jo disse høyt, og tror på dem. Hvis dere da innser at Gud selv forkynner at så fri er hans nåde, så gjenstår det jo bare at dere også innretter dere etter det.

I Luk 19: 20-23, i liknelsen om pundene, finner vi et liknende svar på innvendingen mot Guds rettferdighet. En av tjenerne kom tilbake med sitt pund, uten at det hadde kastet noe av seg. Han sa: "For jeg var redd deg, siden du er en streng mann. Du samler inn det du ikke har lagt ut, og høster det du ikke har sådd". Da svarte husbonden: "Ut fra det du selv sier skal jeg dømme deg, du onde tjener. Du visste at jeg var en streng mann, og at jeg samlet inn det jeg ikke hadde lagt ut" osv ... "Hvorfor ga du da ikke pengene mine til pengevekslerne?". Husbonden går altså ikke inn i noe forsøk på direkte å gjendrive den onde beskyldningen som ble satt fram mot ham. Han lot den bare bli stående, som for tjenerens egen regning. Men han inndrev sin fordring, ja, dømte tjeneren med hans egne ord. På samme måte opptrer Paulus her overfor dem som mener at slik evangeliet framstiller nåden, så kan Gud ikke være rettferdig. Han bare viser til at slik har Gud selv forklart om sin nåde. Med sin motsigelse tar de jo rett og slett "til motmæle mot Gud", og det stempler han helt kort som ugudelig og urimelig (v. 20-21).

Det er på denne måten Guds rettferdighet og storhet forklares best, og som gir synderen den nødvendige og "hålsosamme" ydmykelsen. For det finnes jo et helt konkret og bestemt grunnlag for hvordan Gud utdeler sin nåde; den mest fullkomne rettferdighets grunnlag. Og dette forkynnes over alt i Skriften. Men når menneskene ikke vil høre, eller legge merke til dette, men bare hardnakket står fast på sin mening, på tross av alt det Gud forkynner, så kommer det øyeblikk da Herren ikke lenger gir noen forklaring. Han bare holder fram den nakne sannheten. Om det så blir til motstandernes fall og fordervelse, så blir det likevel til lys og trøst for de ydmyke.

Gjennom dette verset og hele denne delen av kapitlet, er det altså dette Paulus vil ha sagt: Gud er stor og suveren. Intet menneske kan kreve noe som helst av ham. Intet menneske kan stille ham til ansvar, eller kreve redegjørelse for hva han gjør. Han gir sin nåde til hvem han vil. Slik taler også Kristus, spesielt i liknelsen om arbeiderne i vingården. Der forteller han om husbondens svar til ham som knurret over at de som hadde kommet i den ellefte timen fikk like mye som den som hadde arbeidet hele dagen. Husbonden sier: "Venn, jeg gjør deg ingen urett. Ble ikke du enig med meg om én denar? Jeg vil gi denne siste det samme som deg. Er det ikke tillatt for meg å gjøre som jeg vil med mitt eget?" (Mat 20: 13-15). På samme måte avvises også jødene og alle egenrettferdige mennesker her i vårt vers med dette korte svaret fra Guds egen munn: "Jeg skal miskunne meg over den jeg miskunner meg over, og jeg skal være barmhjertig mot den jeg er barmhjertig mot".

Men grunnene til at Gud ikke kan ta hensyn til hva noe menneske har fortjent, men bare fritt utdeler sin nåde, de har Paulus redegjort for meget utførlig i begynnelsen av dette brevet, spesielt i de tre første kapitlene. Først viste han at alle mennesker, "både jøder og grekere alle er under synd", og at alle sammen med full rett kunne fordømmes (kap. 3: 9). Dette er den første grunnen til at hvert eneste menneske må frelses bare av nåde. Dernest viste han at Gud, nettopp "for å vise sin rettferdighet, fordi han hadde båret over med syndene", hadde "stilt sin Sønn offentlig fram som et soningsoffer/nådestol i hans eget blod" (v. 25-26). Gud hadde forordnet et rettmessig oppgjør for syndene, for at han kunne forlate synder uten å bryte lovens høyhet og hellighet. Dette er da den andre grunnen til at Gud med all rett benåder selv de største syndere. Dermed har han også gitt oss den eneste veien til å få del i denne nåden; veien hvor troen fødes og lever ved å motta det Stedfortrederen har utrettet.

Paulus kaller denne bestemte veien for en lov, "troens lov" (kap. 3: 27). Han sier rettferdigheten kommer ufortjent "til alle", men "over alle som tror" (v. 22). Så slutter han da også dette kapitlet vi nå har for oss, med å forklare at når Israel ikke fikk rettferdighet, så var det bare fordi de "ikke søkte den ved tro, men ved lovgjerninger". Og at hedningene derimot fikk rettferdighet bare fordi de søkte den ved tro (v. 30-33). Det er altså ikke en vilkårlig beslutning som går på visse personer, men en urokkelig nådens orden som utelukker den ene og frelser den andre, alt etter hvordan de forholder seg til evangeliet om Kristus. Og hvordan kan vi så vite at det er dette som er apostelens mening i dette kapitlet? Svar: Bare fordi han selv har forklart det slik. Her holdes bare den frie nåden fram mot

egen fortjeneste og personlige forutsetninger som de henger så fast ved. Der er ingen motsetning mellom dette budskapet og den gamle urokkelige nådens ordning som forkynnes av apostelen selv og i alt Guds ord.

Men tenk nå for en usigelig og veldig trøst som forkynnes her til alle fattige syndere! En trøst som er høyst nødvendig. Vi har alle sammen en natur som ligger dypt nedsunken i egenrettferdighet. Hele vår natur er slik at selv om vi hundre ganger har gjort den dypeste erfaring i dette; at alt er fortlapt i oss - og alt er fullkomment i Kristus, så begynner vi likevel hver dag på nytt å søke rettferdighet i oss selv. Og det foregår på forskjellig vis. Hvis vi f. eks. selv får nåde til å leve litt mer hellig, så håper vi Gud er nådig mot oss. Men hvis dagen har forløpt mer uheldig, og vi har gjort dype erfaringer om vårt eget forderv, da går vi med den innstillingen at Gud må være vred på oss. Da er vi nedslått og redde for Gud, fullstendig som om hans nåde avhang av vår egen rettferdighet. Mot denne vår galskap hjelper hverken opplysning eller erfaring. Det er en sykdom i selve naturen, som vi ikke kommer utenom. Men det som da skal holde oss oppe, så vi blir værende i troen, og ikke helt følger vantroens tilbøyelighet, det er utelukkende Ordet. Måtte vi da også huske på det ordet vi har foran oss her, hvor Herren Gud så høytidelig forkynner: "Jeg skal miskunne meg over den jeg miskunnet meg over, og jeg skal være barmhjertig mot den jeg er barmhjertig mot".

Det er fullstendig slutt på all menneskelig verdighet. Den er tapt, sier Herren her. Det er utelukkende min egen frie nåde når jeg forbarmer meg over syndere. Det finnes ingen mennesker som fortjener min nåde. Dere er fortlapt alle sammen, hvis jeg ser på deres verdighet. Dere mangler alt. Alt er syndig og forbannet. Det jeg gjør, det gjør jeg for min egen skyld. Det sier Herren Gud også i Jes 43: 22-26: "Du har ikke påkalt meg, Jakob, så du gjorde deg umak for meg, Israel. Du har ikke brakt meg brennofferlam og ikke æret meg med dine slakteroffer. Jeg har ikke trettet deg med matoffer og ikke voldt deg strev med virak" ... "Du har bare trettet meg med dine synder, og voldt meg møye med dine misgjerninger. Jeg, jeg er den som utsletter dine misgjerninger for min skyld, og dine synder kommer jeg ikke i hu".

Her kunne det være en hjelp til å styrke troen om vi ser nærmere på hva grunnene er for slik en nådens frihet. Den første grunnen Paulus forkynte i begynnelsen av brevet, var at alt som har navn av menneske er fortlapt under synden. At "intet kjød blir rettferdiggjort for Gud ved lovgjerninger". At "det er ikke én rettferdig, nei, ikke én eneste". At "det er ingen forskjell, for alle har syndet". Den mest hellige kristne bærer ennå på de største syndene i hjertet sitt. Synder som strir mot de største og første budene. Og i tillegg bærer de også på en masse syndige tanker, lyster og begjæringer som strir mot alle Guds bud. Først og fremst bærer jeg alltid i meg den synden det er at jeg ikke elsker, tror og frykter Gud slik budet krever. For hvis jeg "av hele mitt hjerte og av hele min sjel" elsket og trodde Gud, da ville jeg jo oppleve en konstant fred og salighet. Da ville jeg jo aldri uroes av det som møtte meg her på jord. Jeg ville alltid ha min fred upåvirket bare i Gud.

Men slik er det dessverre ikke. Vi bryter tvert imot stadig det første og største budet. Og denne synden er hele verden fullstendig ukjent med. Ja, selv de troende sover ofte overfor denne synden. Når de derimot er litt mer våkne, opplever de at denne synden dukker opp i alle slags forkledninger. I likegladhet og vantro, så vel som i overdreven kjærlighet til forgjengelige ting. Men også som utålmodighet over noe vi plages av eller har mistet. En utålmodighet som også kan gå over til knurring og bitterhet overfor Gud. Om dette sier Melanchthon: "Å bli opprørt over hvordan Gud dømmes, irriteres eller være misfornøyd med at Gud ikke straks utfrir oss fra ulykke, å knurre og vri seg over at de ugudelige har det lettere her i verden, å opprøres til sinne, å tennes til utukt og lettsindighet, til ærgjerrighet mot gods, penger osv. Alt dette kjenner gudfryktige mennesker herjer i seg, slik Salmene og profetene også taler klart om".

Og når det gjelder kjærligheten til vår neste, som Gud krever av oss i det andre store budet, så er det like ille med den. Etter vår natur tenker hvert eneste menneske først og fremst på seg selv. Er svært opptatt med alt som angår oss selv, men berøres svært lite av det som gjelder vår neste. Ja, hvem kjenner alle de forkledninger denne synden viser seg i? At vi ikke elsker vår neste som oss selv, det bevises jo både av våre følelser, våre tanker, ord og gjerninger. I tillegg kan en kristen også oppleve de forferdeligste syndene mot alle budene. Og når Gud et øyeblikk trekker seg tilbake, kan de oppleve de skrekkeligste fallene, slik vi ser det i de helliges historie. Blant Skriftens hellige finner vi de aller fleste vitnesbyrdene om et hellig sinn i Davids salmer. Disse gleder og styrker ennå alle Guds barn på jord. Og Guds Sønn brukte selv ord fra disse salmene (f. eks. Sal 22). Men se hvordan denne samme David, "mannen etter Guds hjerte", faller i de forferdeligste synder med én gang Herren overlot ham til fordervet som bodde i ham. Vi ser det i hans gyselige hardhet overfor Sauls slektninger. Videre i de groveste brudd på såvel femte som sjette bud. Vi ser det i et overmot som kostet sytti tusen mennesker livet.

Gud sa om en annen hellig mann at "det er ingen på jorden som han, en uklanderlig og rettskaffen mann, som frykter Gud og holder seg fra det onde" (Job 1). Men når Job var blitt utpint av langvarige fristelser, faller han så dypt at han forbanner den dagen han ble født, og glemmer den inderlige omsorgen Gud har vist ham ved å bevare hans liv. Og hva sier vår apostel om seg selv? Jo, han bekjenner at selv om han fryder seg i Guds lov etter det indre menneske, så kjente han en annen lov i lemmene sine. Den lå i strid med loven i hans sinn, og tok ham til fange under syndens lov som var i lemmene hans. Kort sagt: Det blir som Paulus selv sier det, at "det er ikke én rettferdig, nei, ikke én eneste". Etter min natur er jeg alltid "kjødelig, solgt under synden". Jeg er ikke fri til å gjøre det gode som jeg vil. Jeg gjør ofte det onde som jeg ikke vil, selv om jeg har den inderligste trang til Guds lov, og ønsker meg heller døden enn at jeg skulle synde mot min Gud på denne måten (kap. 7: 14-25).

Men når det er slik det står til med alle mennesker, da var det jo helt nødvendig at nåden måtte være fri og totalt uavhengig av oss, - hvis altså noe menneske skulle kunne frelses! For Herren Gud fant ikke et eneste menneske som han kunne være nådig mot for deres egen skyld. Da må det nok ganske sikkert være slik som han sier det her: "Jeg skal miskunne meg over den jeg miskunnet meg over, og jeg skal være barmhjertig mot den jeg er barmhjertig mot".

Den andre årsaken til at Guds nåde er så fullstendig fri, er "forløsningen, den som er i Kristus Jesus" (kap. 3: 24). På grunn av sin store kjærlighet som Gud elsket oss med, gav han sin evige Sønn til å gjenreise det som var tapt ved syndefallet. Til å ta på seg alle menneskers synd og betale for dem med sitt liv, med sin lydighet oppfylle alle lovens krav og opprette en fullkommen rettferdighet for oss. Dette var sikkert og visst et verk av Guds frie nåde, slik Paulus sier det: "Han utvalgte oss i Kristus før verdens grunnvoll ble lagt", og "Ved Jesus Kristus har han forutbestemt oss til barnekår hos seg selv, etter sin viljes gode velbehag". Men nå er all synd sonet gjennom Sønnen, og alle lovens krav er oppfylt. I denne fullbyrdede oppfyllelse ligger da selve grunnlaget for at rettferdigheten ikke lenger krever at syndere skal bli rettferdige for å frelses. Nei, nå kan Gud samtidig "være rettferdig og gjøre den rettferdig som har troen på Jesus" (sv.: "som er av Jesu tro") (kap. 3: 26). På samme grunnlag sier Johannes at Gud ikke bare er trofast, men også rettferdig, når han tilgir oss syndene (1Joh 1: 9).

På dette grunnlag er Guds nåde så fri at Gud overhode ikke ser etter hva noe menneske har fortjent eller har syndet - når det gjelder den frelsende nåden -, men alltid er fullkommen tilfreds med alle dem som er ikledd Sønnens rettferdighet. Og slik er det i enhver tilstand, såvel i de gode som i de dårlige tidene. For når det er bare i Kristi rettferdighet vi er rettferdige innfor Gud og frie fra loven, da er vi sikkert nok i enhver situasjon rettferdige og fri fra all fordømmelse, så lenge vi er i Kristus (kap. 8: 1-3). Skulle nå Gud ennå se etter vår rettferdighet, da var ikke rettferdigheten bare i Kristus. Skulle Guds nåde være avhengig av våre bedre eller dårligere tider, da var det jo av gjerninger, og ikke av ren nåde. Paulus sier: "Er det ved nåde, da er det ikke lenger ved gjerninger. Ellers er ikke nåden lenger nåde. Men hvis det er ved gjerninger, er det ikke lenger ved nåde. Ellers er heller ikke gjerningen lenger noen gjerning" (kap. 11: 6).

Ja, skulle Gud se på våre bedre eller dårligere tilstander, så ville han nok ikke finne noen som helst tilstand som gav grunnlag for å være nådig mot oss. For han ser til det innerste i oss, og ser hvordan vi alltid er syndige. Og på det grunnlaget skulle da alltid hans vrede være vendt mot oss. Men det finnes ikke lenger noen vrede og dom til fordømmelse for "dem som er i Kristus Jesus". Noe ganske annet er at Gud følger oss med sin faderlige nidkjærhet, og "straffer våre overtredelser med staven, og våre misgjerninger med slag" (Sal 89: 33). Dette kalles nok ofte i Skriften for "vrede", og for å "dømme", men gjelder bare den omsorgsfulle Fars vrede, slik Paulus skildrer det i 1Kor 11: 32: "Men når vi blir dømt, tuktes vi av Herren, slik at vi ikke skal bli fordømt sammen med verden". Dette er en vrede som er en del av Guds inderligste omsorg for våre sjeler. Taler vi derimot om den vrede og dom som dømmer oss til den evige død, da må vi si med Paulus at "det er ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus". Den frelsende nåden i Guds hjerte er fullstendig fri fra alle hensyn til vår verdighet.

Dette er det nå Gud forkynner oss i denne sin alvorlige erklæring: "Jeg skal miskunne meg over den jeg miskunne meg over, og jeg skal være barmhjertig mot den jeg er barmhjertig mot". Og så stor og fri er så denne nåden, at den også dekker over de største og groveste syndene. Slik Gud også selv

sier: "Om deres synder er som purpur, skal de bli hvite som snø, om de er røde som skarlagen, skal de bli som den hvite ull" (Jes 1: 18). Derfor kunne også David få nåde for sine største synder straks han kom til bekjennelse og anger. Og den Saulus som hadde gjort det til sin oppgave å forfølge, torturere og drepe Jesu venner, fikk ikke bare nåde, men fikk også et høyt kall til apostel. Slik er Guds nåde; en miskunnhet av majestetisk storhet, av bare nåde. En nåde som er så høyt over alle menneskers synder og fortjeneste "som himlene er over jorden" (Sal 103: 11). "Jeg skal miskunne meg over den jeg miskunner meg over, og jeg skal være barmhjertig mot den jeg er barmhjertig mot". Lovet være denne store Gud i all evighet for denne sin evige nåde!